

ΠΡΑΚΤΙΚΑ
ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

Συνεδρία 1^η τῆς 18^{ης} Νοεμβρίου 1922¹⁾.

Προεδρεία κ. Π. Καλογεροπούλλου.

Ὁ ἑταῖρος κ. Θεμιστοκλῆς Βολίδης ὠμίλησε περὶ τῆς ὑπὸ τοῦ Δ. Ἀλβανάκη ἐπὶ τῇ βίᾳ ἐπιγραφῶν καὶ σιγίλλων ἐκδοθείσης κατὰ τὸ 1906 ἱστορίας τῆς ἐν Εὐβοίᾳ ἱερᾶς μονῆς ἁγίου Νικολάου τοῦ Γαλατάκη. Ἡ ἱστορία αὕτη, εἶπεν, εἶναι ἐστερημένη πάσης ἀξίας, διότι ὑπὸ τοῦ συγγραφέως ἐν πλείστοις ἀνακριβῶς ἀνεγνώσθησαν ὀνόματα καὶ χρονολογία ἀνεστατώθη δὲ τὸ κείμενον τῶν σιγίλλων καθ' ἕλουν.

Ὁ κ. Βολίδης στηριζόμενος ἐπὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ φωτογραφηθέντων τεσσάρων σιγίλλων τῆς μονῆς, τὰ ὅποια εἶναι ἡ κυρία πηγὴ πρὸς γνῶσιν τῆς ἱστορίας αὐτῆς, ὡς καὶ ἄλλων πηγῶν, ὡς ἐξ ἰδίων ἐρευνῶν ἐχρησιμοποίησεν, ἀποκατέστησε τὴν ἀκριβῆ ἱστορίαν τῆς.

Συνεδρία 2^α τῆς 2^{ας} Δεκεμβρίου 1922.

Προεδρεία τοῦ ἀντιπροέδρου τῆς Ἐταιρείας κ. Γ. Τσοκοπούλλου.

Ὁ ἑταῖρος κ. Φαίδων Κουκουλῆς ὠμίλησε περὶ τῆς σημασίας τοῦ λαογραφικοῦ ἔργου τοῦ Θεσσαλονίκης Εὐσταθίου.

Ὁ ρήτωρ, μετὰ σύντομον περιγραφὴν τοῦ βίου καὶ τῆς δράσεως τοῦ Ἱεράρχου, ἐξήτασε λεπτομερῶς ἂν οὗτος ἦτο λαογράφος, ὑφ' ἣν ἔννοιαν ἡμεῖς σήμερον ἐννοοῦμεν, ἀπέδειξε δ' ὅτι τοιοῦτος μὲν δὲν ὑπῆρξε, πάντως ὅμως ἀνὴρ ἔχων ἐπίγνωσιν τῆς ἀξίας καὶ σημασίας τῶν λαογραφικῶν ἐρευνῶν, πρὸς ὧς ἐδείκνυε κλίσιν καὶ ἀγάπην ἐκ παραλλήλου πρὸς τὴν ἔρευναν τῆς δημῶδους συγχρόνου γλώσσης. Ἐξακολουθῶν ὁ κ. Κουκουλῆς κατέστησε πιθανόν, τῇ βοηθείᾳ διαφόρων χωρίων, ὅτι ὁ κλεινὸς τῆς Θεσσαλονίκης Ἱεράρχης κατήγετο ἐκ Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἀπέδειξεν ὅτι αἱ χῶραι, περὶ τῶν ἡθῶν καὶ ἐθίμων τῶν ὁποίων παρέχει οὗτος πληροφορίας, ἐκτείνονται ἀπὸ τῆς Δυτικῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ Πελοποννήσου μέχρι

1) Πᾶσαι αἱ συνεδρίαὶ ἐγένοντο ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς Βιβλιοθήκης τῆς Βουλῆς.

τοῦ Πόντου καὶ τῆς Καππαδοκίας καὶ ἀπὸ τῆς Μακεδονίας μέχρι τῶν νοτίων παραλίων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

Ἡ ποιικιλία τῶν πληροφοριῶν τούτων προέρχεται ἐκ τῶν μαθητῶν τοῦ Ἱεράρχου, οἵτινες κατὰ τὴν ἐρμηνεϊαν τῶν Ὀμηρικῶν ἔπων εὑρισκον εὐκαιρίαν νὰ πληροφορῶσι τῶν διδασκαλον περὶ ἠθῶν καὶ ἐθίμων τοῦ τύπου των, τὰ ὅποια ὠμοίαζον πρὸς τὰ παρ' Ὀμήρῳ περιγραφόμενα. Ὁ ῥήτωρ ἐξήτασεν ἐπ' ἴσης κατὰ τίνα τρόπον προσδιορίζει ὁ Εὐσταθίος τὴν τοπικὴν ἔκτασιν ἐνὸς ἐθίμου, διεσάφησε τὴν μέθοδον τῆς συλλογῆς τοῦ λαογραφικοῦ ὕλικου ἐκ τῶν συγγραμμάτων τοῦ Ἱεράρχου, ἐξήτασε τὸ ἀξιόπιστον τῶν παρεχομένων πληροφοριῶν, ἐτόνισε τὴν ἀνάγκην τῆς χάριν λαογραφικῶν σκοπῶν κριτικῆς ἀποκαταστάσεως τοῦ κειμένου τοῦ Ἱεράρχου καὶ ἀνεκοίνωσε κατάλογον τῶν παρ' Εὐσταθίῳ λαογραφικῶν κεφαλαίων, ἀνερχομένων εἰς πεντήκοντα. Περαιῶν ὁ κ. Κουκουλῆς ἐξῆρε τὴν μεγάλην σημασίαν, ἣν ἔχει ἡ λαογραφικὴ ἐργασία τοῦ Εὐσταθίου διὰ τὴν γνῶσιν τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου τῶν Βυζαντινῶν οὐ μόνον κατὰ τὸν ΙΒ'. αἰῶνα, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰς προγενεστέραις περιόδους¹⁾.

Συνεδρία 3^η τῆς 16^{ης} Δεκεμβρίου 1922.

Προεδρεία τοῦ τακτικοῦ Προέδρου τῆς Ἑταιρείας κ. Π. Καλογεροπούλλου.

Ὁ ἐταῖρος κ. Παντελῆς Ζωγράφος ὠμίλησε περὶ ὕλικῶν, ἐργαλείων καὶ τρόπων ζωγραφικῆς παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς ἀγιογράφοις.

Ὁ ὁμιλητῆς, ἀφ' οὗ ἔκαμε σύντομον λόγον περὶ τῆς Βυζαντινῆς ἀγιογραφίας, ὠμίλησεν ἔπειτα λεπτομερέστερον περὶ τῆς σημασίας καὶ ἀξίας τοῦ περὶ «ἐρμηνείας τῶν ζωγράφων» ἔργου Διονυσίου τοῦ ἐκ Φουρνᾶ, οὗτινος τὸ περὶ ἀνθιβολίων κεφάλαιον ἀνέπτυξε, τῇ βοήθειᾳ διαφόρων εἰκόνων, προσθέσας ἐνδιαφερούσας πληροφορίας περὶ τῶν ἐργαλείων τῶν μεσαιωνικῶν ἀγιογράφων. Τὸ δεύτερον μέρος τῆς ἀνακοινώσεως τοῦ κ. Ζωγράφου περιεστράφη περὶ τὴν ἔρευναν τῶν διαφόρων τρόπων τῆς ζωγραφικῆς παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς ἀγιογράφοις καὶ δὴ τοῦ τῆς ὑδρογραφίας, ξηρογραφίας, πηκτογραφίας, ἐγκουστικῆς καὶ φλογραφίας. Ἐκαστος τρόπος πάλιν διεσαφήθη ὑπὸ τοῦ ῥήτορος δι' ἐπιδείξεως διαφόρων εἰκόνων, τὰς ὁποίας ὁ ἴδιος ἀντέγραψεν ἐκ μεσαιωνικῶν μοναστηρίων.

Ἐν τέλει τῆς ἀνακοινώσεως ἐξῆρεν ὁ ῥήτωρ τὴν καλλιτεχνικὴν ἀξίαν πολλῶν εἰκόνων τῶν ἐν Μυστρᾷ ἐργασθέντων τεχνιτῶν, αἷς ἐχαρακτήρισεν ὡς πολὺ ἀνωτέρας τῶν ἔργων τῶν πρὸ τοῦ Ῥαφαήλ ζωγράφων.

¹⁾ Ἡ ἀνακοίνωσις δημοσιεύεται ἐν τῷ παρόντι τόμῳ σ. 5-34.

Συνεδρία 4^η τῆς 23^{ης} Δεκεμβρίου 1923.

Προεδρεία τοῦ τακτικοῦ προέδρου τῆς Ἑταιρείας κ. Π. Καλογεροπούλλου.

Ὁ ἐταῖρος κ. Γεώργιος Σωτηρίου ἔκαμεν ἀνακοίνωσιν περὶ ἐπιγραφῶν καὶ χαραγμάτων τῆς ἐν Φωκίδι ἱερᾶς μονῆς τοῦ Ὁσίου Λουκά, ὡς καὶ περὶ τῆς τεχνικῆς τῶν μωσαϊκῶν.

Ὁ δῆτωρ, ἀφ' οὗ συντόμως ἀνέφερε τοὺς πραγματευθέντας περὶ τῆς μονῆς, ἀνέπτυξε τὰ κατὰ τὴν ἴδρυσιν αὐτῆς, εἶτα δὲ παρηκολούθησε τὰς τύχας τῆς μέχρι τῶν χρόνων τῆς Τουρκοκρατίας, τῇ βοήθειᾳ ἐγγράφων, ἐπιγραφῶν καὶ ἐπιγραμμάτων.

Ὅτι κατὰ τὴν περίοδον τῆς Τουρκοκρατίας ἡ μονὴ δὲν εἶχεν ἐρημωθῆ, εἶπεν, ἀποδεικνύουσι πλεῖστα ἐπὶ τῶν τοίχων αὐτῆς καὶ τοῦ πύργου χαράγματα (graffiti) πληροφοροῦντα ἡμᾶς περὶ τῶν κατὰ καιροὺς ἐπισκέψεων Πατριαρχῶν καὶ ἄλλων ἐπισήμων προσώπων.

Τὰ χαράγματα ταῦτα διήρσεν ὁ κ. Σωτηρίου εἰς τρεῖς ομάδας ἤτοι 1) εἰς χαράγματα ἱερατικῶν προσώπων (Πατριαρχῶν, Μητροπολιτῶν, Ἀρχιερέων, Ἱερέων κ.λ.π.) 2) εἰς χαράγματα ξένων περιηγητῶν, καὶ τοιούτους ἀνέφερε πέντε τὸν Georgium Inetrianum 1404, Ryckum Antonium Placki 1457, Io. Alamoseum 1497, Georgion Puernogi 1748 καὶ Nicolo Doghomich 1570 καὶ 3) εἰς χαράγματα προσκυνητῶν παρέρχοντα πολυτίμους πληροφορίας περὶ τῆς μονῆς, χαρακτηριστικὰ δὲ καὶ διὰ τὴν μετατροπὴν ἐπισήμων Βυζαντινῶν ἐπωνύμων εἰς κύρια ὀνόματα.

Τέλος ἠρμήνευσεν ἀξιολογώτατον Βυζαντινὸν ἐπιτάφιον ἕμμετρον ἐπιγραμμα, διασφζόμενον ἐν τῇ ὑπ' αὐτοῦ καταρτισθείσῃ συλλογῇ τῶν γλυπτῶν τῆς μονῆς, ἡ ἀνάγνωσις τοῦ ὁποίου ἔχει οὕτως:

Εἰς κλήσεις πάσας φερωνύμως πλουτίσας | τὰς τε γενικὰς καὶ τὰς ἐκ βασιλέων | ἐν τῷ ἔρῳ με τεύξασθαι σωτηρίας | Αἱ κλήσεις πᾶσαι μετῆμείφθησαν οὕτως: | Θεόδωρος πρίν, Θεοδόσιος αὖθις | ἀνθύπατος λαμπρὸς νῦν αὐτὸς μονάζων | ὁ πατρίκιος, πατρικῶς ὑψηγμένος | Ὁ Κατεπάνω, κάτω νῦν ὑψαυχούντων | ὁ δὲ γε βέστης, μύστης τριχνοφόρος. | Οὐδὲν ἐπαγόμενος τῶν ὑπαρξάντων | τῆς λάρνακος πλήν, ἧς κέρδος οὐδὲν ἄλλο | τῶν ἐν τῷ βίῳ συγκάλυμμα θανοῦσι.

Ἀφορμὴν δὲ λαμβάνων ὁ κ. Σωτηρίου ἐκ τῆς ἐπιδιορθώσεως τῶν μωσαϊκῶν τῆς μονῆς, τὰ ὁποῖα ἀνάγονται εἰς τὸν ΙΑ' αἰῶνα, ὠμίλησε περὶ τοῦ τρόπου τῆς κατασκευῆς τῶν μωσαϊκῶν, ὑποστηρίξας, ἐπὶ τῇ βᾶσει ἰδίων ἐπὶ τόπου παρατηρήσεων, ὅτι αἱ ψηφίδες τούτων δὲν ἐπεκολλῶντο ἐπὶ κανναβωτοῦ καὶ κατόπιν ἐπετειχίζοντο, ἀλλὰ, μετὰ τὴν ἐπιχρῆσιν τῶν τοίχων διὰ διπλοῦ ἐπιχρίσματος, ἐπεκολλῶντο ὑπὸ εἰδι-

κῶν ψηφοθετῶν ἐπὶ τοῦ ἔξωτερικοῦ κονιάματος, ὃ περ ἔφερεν ἐξω-
 γραφημένον τὸ διάγραμμα τῆς εἰκόνοσ.

Ὁ κ. Σωτηρίου διεσάρησε τὰ ὑπ' αὐτοῦ ἀνακοινωθέντα ἐπιδείξας
 πολλὰς εἰκόνας καὶ σχεδιαγράμματα¹⁾.

Μετὰ ταῦτα ὁ ἑταῖρος κ. Ἀνδρέας Ξυγγόπουλλος ὠμίλησε περὶ τῶν οἰ-
 κῶν τοῦ Μυστρᾶ.

Οὗτος, ἀφ' οὗ ἀνέφερε γενικῶς περὶ τῶν πραγματευθέντων περὶ Βυ-
 ζαντινῆς οἰκίας (de Beylié κ. ἄ.) καὶ τῶν σφζομένων Βυζαντινῶν οἰ-
 κῶν, (Μελενίκο κ.λ.π.) ὧν τινες εἶναι, εἶπεν, ἀμφιβόλου ἀρχαιότητος, ἐξ-
 ἤτασε κυρίως τὰς οἰκίας τοῦ Μυστρᾶ, ἐν αἷς δύναται τις νὰ σπουδάσῃ τὴν
 ἰδιωτικὴν ἀρχιτεκτονικὴν κατὰ τὸν ΙΔ' καὶ ΙΕ' αἰῶνα. Ὡς ἀντιπροσωπευ-
 τικὸν τύπον ἔλαβεν οἰκίαν καλῶς διατηρουμένην καὶ εὐρισκομένην
 ὑπὸ τὸ στοιχεῖον Α ἐν τῷ τοπογραφικῷ πίνακι τοῦ κ. Millet. Ταύτην, ἀνα-
 γομένην εἰς τὸν ΙΔ' αἰῶνα, λεπτομερῶς ἐπραγματεύθη, ὁμίλησας περὶ τοῦ
 ἰσογείου (χρησιμοποιομένου ὡς ἀποθήκης καὶ σταύλου) καὶ τοῦ ἀνωγείου,
 τῆς κυρίας δῆλα δὴ κατοικίας καὶ περιγράψας τὴν ἐσωτερικὴν αὐτῆς διά-
 ταξιν μετὰ τὰ ἐκ σανίδων χωρίσματα (φαρσώματα) τὰ μικρὰ θελόφρακτα παρά-
 θυρα (φωτιστικὰς θυρίδας), τὴν ἐστίαν, τὰ εἰς τὸ πάχος τῶν τοίχων
 διβάνια κ.λ.π. Κατόπιν ἐξήτασε τὴν ἐξωτερικὴν αὐτῆς ὄψιν μετὰ τὸν καθ'
 ὄλην τὴν πρόσοψιν διήκοντα ἑξώστην, παρατηρήσας ὅτι ἐξωτερικῶς οἱ τοῖ-
 χοι ἐκαλύπτοντο ὑπὸ κονιάματος φέροντος ἐξωγραφημένας ἐρυθρὰς ται-
 νίας ἀπομιμουμένας τὴν διὰ πωρίων δόμων καὶ πλίνθων τοιχοδομίαν,
 κατὰ συνήθειαν ἐπιχωριάζουσαν ἐν Μυστρᾶ, ὡς δεικνύουσι πολλὰ ἄλλα
 οἰκίαι, τὰ παλάτια καὶ ἐκκλησίαι ἀκόμη (Παρεκκλήσιον Περιβλέπτου κ. ἄ.)

Τὰ περὶ τῆς οἰκίας ταύτης λεχθέντα διεσάφησεν ὁ ῥήτωρ διὰ τῆς ἐπι-
 δείξεως πολλῶν ἰδίων σχεδίων ἀναπαριστώντων ταύτην, ὡς νῦν ἔχει, καὶ
 συμπληρωμένην.

Συνεδρία 5ῃ τῆς 12ῆς Ἰανουαρίου 1923.

Προεδρεία τοῦ τακτικοῦ προέδρου τῆς Ἑταιρείας κ. Π. Καλογεροπούλλου.

Ὁ ἑταῖρος κ. Ἰωάννης Βογιατζίδης ἔκαμεν ἀνακοίνωσιν περὶ ματαιωθεί-
 σης καταστροφῆς τῆς Ἀγίας Σοφίας κατὰ τὸν ΙΕ' αἰῶνα.

Ὁ ἀγορητής, ἀφ' οὗ ὠμίλησε περὶ τῆς πολιτικῆς τῶν Παλαιολόγων

¹⁾ Ἡ ἀνωτέρω ἀνακοίνωσις ἐξεδόθη ἐν τῷ Ἀρχαιολογικῷ Δελτίῳ τόμ. Γ' (1920
 —21) σ. 177—189 ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Νεώτεραι παρατηρήσεις περὶ τῆς τεχνικῆς τῶν
 μοσαϊκῶν ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ἐπισκευῶν τοῦ Καθολικοῦ τῆς Μονῆς Ὁσίου Λουκᾶ. Ἐπιγραφαὶ
 καὶ χαράγματα»

ἐν τῷ ζητήματι τῆς ἐνώσεως τῶν ἐκκλησιῶν, ἐξήτασεν ἔπειτα ποία ἦτο ἡ πολιτική, κοινωνική καὶ ἐκκλησιαστικὴ κατάστασις ἐν Κωνσταντινουπόλει κατὰ τὴν ἐπάνοδον Ἰωάννου τοῦ Παλαιολόγου ἐκ Φλωρεντίας (1440), ὅπου εἶχεν υπογράψει τὴν ἔνωσιν τῶν ἐκκλησιῶν, καὶ ἐνδιέτριψε κυρίως περὶ τὰς ἐριδας, αἵτινες ἐπηκολούθησαν ἐν Κωνσταντινουπόλει μεταξὺ τῶν Λατινοφρόνων, ὑποστηριζομένων ὑπὸ τῆς βασιλείας καὶ τῆς κυβερνήσεως, καὶ τῶν ὀρθοδόξων, ἐχόντων ἀρχηγὸν Μᾶρκον τὸν Εὐγενικὸν καί, τοῦτου θανόντος, τὸν μοναχὸν Γεννάδιον. Τόσον ἦτο, εἶπε, τὸ πάθος μεταξὺ τῶν δύο μερίδων, ὧν ἡ πάλῃ ἐξηκολούθησε καὶ ἐπὶ τοῦ τελευταίου βασιλέως Κωνσταντίνου, ὥστε οἱ ἑνωτικοί, κατέχοντες τὴν μεγάλην Ἐκκλησίαν, διανοήθησαν τῷ 1453 νὰ τὴν κατεδαφίσωσιν, ἐκδικούμενοι τοὺς ὀρθοδόξους διὰ τὸν ἀποτροπιασμόν, ὃν ἐπεδείκνυον πρὸς αὐτήν, ἀφ' ἧς ἡμέρας, λήγοντος τοῦ 1452, ἐτελέσθη ἐν αὐτῇ ἡ κοινὴ λειτουργία Λατίνων καὶ ὀρθοδόξων.

Τὴν πληροφορίαν ταύτην μᾶς παρέχει, προσέθηκεν, ἐπιστολὴ Ἰωάννου τοῦ Εὐγενικοῦ σταλεῖσα τῷ 1453 εἰς Κωνσταντινούπολιν πρὸς τὸν μοναχὸν Γεννάδιον καὶ περιεχομένη ἐν τῷ Παρισίῳ κώδικι 2075, ἐξ οὗ ὁ Λάμπρος ἐξέδωκε τὰ πλεῖστα τῶν μνημείων τοῦ Α' τόμου τῶν Παλαιολογεῖων καὶ Πελοποννησιακῶν του.

Κατὰ τὸν Εὐγενικὸν λοιπόν: «Ἀκολουθῶς ἤδη παρεδόθη σχεδὸν καὶ ὁ μέγας οὗτος ναὸς καὶ συνεχωρήθη τοῖς ἀσεβέσιν εἰς νοῦν βαλέσθαι καὶ μηχανήσασθαι καθελῖν τοῦτον καὶ καταστρέψαι, εἰμὴ ἐπέσχεν αὐτὸς ἡ φιλανθρωπία τοῦ Θεοῦ, χώραν διδοῦσα τῇ μετανοίᾳ».

Εὐτυχῶς τὸ πραξικόπημα δὲν ἐπραγματοποιήθη, καὶ οὕτως ἐσώθη ὁ ναός, ὅστις ἔμελλε νὰ γίνῃ τὸ σύμβολον τῆς Ἐθνικῆς Ἰδέας.

Συνεδρία 6ῃ τῆς 26ης Ἰανουαρίου 1923.

Προεδρεία τοῦ τακτικοῦ προέδρου τῆς Ἐταιρείας κ. Π. Καλογεροπούλλου.

Ὁ ἐταῖρος κ. Κωνσταντῖνος Ἀμαντος ἔκαμε ἀνακοίνωσιν μὲ θέμα: Ἡ Μουσουλμανικὴ κατάκτησις καὶ τὰ προνόμια τῶν Χριστιανῶν.

Ὁ ἀνακοινῶν, ἀφ' οὗ προέταξε γενικωτέρας παρατηρήσεις περὶ τῶν Τούρκων, εἶπεν ὅτι ἡ πρώτη καταστροφή τῆς Μικρᾶς Ἀσίας κατὰ τὸν ΙΑ'.—ΙΒ'. αἰῶνα ὀφείλεται εἰς τὸν νομαδικὸν βίον τῶν Τούρκων καὶ ὄχι εἰς τὸν θρησκευτικὸν αὐτῶν φανατισμόν, ὅστις ἀνεπτύχθη βραδύτερον, ἀπὸ Βαγιαζήτ δηλαδὴ τοῦ Α'. Οἱ Τούρκοι, προσέθηκεν, ἔγιναν βαθμηδὸν Μουσουλμάνοι καὶ πολὺ ἄργά ἀπὸ νομάδων μετεβλήθησαν εἰς ἀστικὸν πληθυσμόν· ἢ εἰς αὐτοὺς μάλιστα μετάδοσις τῶν πανθειστικῶν ἀρχῶν

τοῦ Περσικοῦ Sufismus, πρὸ πάντων διὰ τοῦ ποιητοῦ Δζελαλεδδίν Ρούμι, ἤμβλυσε τὸν φανατισμὸν των, τοῦθ' ὅπερ κατέστησε τὴν θέσιν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας εὐκολωτέραν παρὰ τοῖς Σελδσοῦκοις ἢ παρὰ τοῖς ἔπειτα Ὀθωμανοῖς Τούρκοις, παρ' οἷς ἐπ' ἴσης εὐθύς ἐξ ἀρχῆς δὲν ἐγεννήθη ζήτημα συστηματικῆς καταδιώξεως τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας. Γράμμα Πατριαρχικὸν τοῦ 1384 ὁμολογεῖ τὴν ἐλευθερίαν, ἣν παρέσχε τὸ Τουρκικὸν Κράτος εἰς τὴν Χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν, ἐλευθερίαν, ἣτις, παρὰ τὴν ἐπίσημον ἀνοχὴν, δὲν ἦτο πάντοτε ἀπόλυτος.

Τὸ πρῶτον ἐπίσημον ἔγγραφον Ὀθωμανοῦ Τούρκου τὸ παρέχον ἐγγυήσεις ὑπὲρ τῆς θρησκείας, περιουσίας καὶ ζωῆς τῶν Χριστιανῶν εἶναι ὁ ὄρισμός τοῦ Σινὰν πασᾶ κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν Ἰωαννίνων τῷ 1430.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, ἡ ἀναγνώρισις τῆς προνομιακῆς θέσεως τῆς ἐκκλησίας ὑπὸ Μωάμεθ τοῦ κατακτητοῦ ὑπῆρξεν ἐπανάληψις ἀπλῶς παλαιᾶς τάξεως πραγμάτων, ἣς ἐπωφεληθεῖσα ἡ ἐκκλησία, διετύπωσε καὶ ἐπέτυχε βαθμηδὸν τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς ἐσωτερικῆς διοικήσεως, τὴν διάσωσιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν περιουσιῶν, τὴν διοικητικὴν ἐξουσίαν εἰς τὰ ζητήματα τοῦ γάμου, διαζυγίου διαθηκῶν κ.τ.λ., ὡς καὶ τὴν ἀπαλλαγὴν τῆς ἀπὸ τῶν αὐθαιρεσιῶν τῶν κατὰ τόπους Τουρκικῶν ἀρχῶν.

Τελευτῶν ὁ κ. Ἄμαντος εἶπεν ὅτι οἱ Χριστιανοὶ κατὰ περιμερείας (Χίος—Κυκλάδες—Σποράδες) συνεπλήρωσαν τὰ θρησκευτικὰ προνόμιά των διὰ πολιτικῶν, ὑφ' ὧν ἀπηλλάγησαν ἐκτάκτων τινῶν, ὡς καὶ τακτικῶν φόρων καὶ ἐπέτυχον αὐτοδιοίκησίν τινα ἐσωτερικῆν.

Συνεδρία 7ῆ τῆς 2^ας Φεβρουαρίου 1923.

Προεδρεία τοῦ τακτικοῦ προέδρου τῆς Ἑταιρείας κ. Π. Καλογεροπούλλου.

Ὁ ἑταῖρος κ. Ἀναστάσιος Ὀρλάνδος ὠμίλησε περὶ τῶν παλατιῶν τοῦ Μυστρᾶ.

Ὁ κ. Ὀρλάνδος, ὀρμηθεὶς ἐκ τῆς ἰσχνότητος τῶν πληροφοριῶν, αἷς παρέσχον περὶ τῆς ἀστικῆς ἀρχιτεκτονικῆς τοῦ Μυστρᾶ ὁ Millet καὶ ὁ Struck, ἐπελήφθη ἀπὸ πενταετίας τῆς λεπτομεροῦς ἐξετάσεως τῶν παλατιῶν τῶν δεσποτῶν τοῦ Μορέως, ὡς καὶ μιᾶς μεγάλης οἰκίας εὐρισκομένης ἐν τῇ συνοικίᾳ τῶν παλατιῶν, ὑπὲρ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγ. Νικολάου.

Βασιζόμενος δ' ἐπὶ ἐνὸς χωρίου τῆς Ἀραγωνικῆς παραλλαγῆς τοῦ Χρονικοῦ τοῦ Μορέως καὶ ἐπὶ ἀρχιτεκτονικῶν ἐνδείξεων ὑπεστήριξε τὴν γνώμην ὅτι ἡ ἄκρα αἴθουσα τῆς ἀνατολικῆς πτέρυγος τῶν παλατιῶν δυνατὸν νὰ ἐκτίσθη ὑπὸ τῶν πρώτων οἰκιστῶν τοῦ Μυστρᾶ, τῶν Φράγκων δῆλον ὅτι, παραμεινάντων ἐκεῖ ἀπὸ τοῦ 1248 μέχρι τοῦ 1259. Ἀργότερον ἢ

πτέρυξ αὐτὴ κατωκλήθη ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν στρατηγῶν καὶ δεσποτῶν. οὔτινες προσέθεσαν καὶ ἄλλα διαμερίσματα, ἐν τέλει δὲ καὶ τὴν βόρειον πτέρυγα.

Ἀρχόμενος ἔπειτα ἀπὸ Νότου ἐξήτασεν ὁ κ. Ὁρλάνδος διαδοχικῶς τὰ διάφορα διαμερίσματα τῶν παλατιῶν καὶ ἐπέστησε τὴν προσοχὴν ἐπὶ ἀρχιτεκτονικῶν καὶ οἰκοδομικῶν λεπτομερειῶν, ὡς π. χ. τῆς μὴ ὄργανικῆς συνθέσεως δύο διαφόρου ὕψους γειτονικῶν τοίχων πρὸς ἀποφυγὴν δημιουργίας ρηγμάτων ἐξ ἀνομοιομόρφου καθιζήσεως.

Ἐξήτασε μετὰ ταῦτα καὶ ἐταύτισε τὸ παρεκκλήσιον, τὸ λουτρὸν καὶ τὸ ἀποχωρητήριον, ἅτινα δὲν εἶχον ἐξετασθῆ μέχρι τοῦδε. Διεξοδικώτερον ἠρεύνει τὰ λεπτομερείας τῆς μεγάλης αἰθούσης τοῦ θρόνου τῶν Παλαιολόγων, ἣτις, ἀντιθέτως πρὸς τὰ λεγόμενα ὑπὸ τοῦ Struck, δὲν ἔφερον ἄνω δεύτερον ὄροφον. Ἐπέδειξε δὲ καὶ λεπτομερείας τοῦ σχεδίου τῶν ὑστερογοθτικῆς ἐπιδράσεως πωρῖνων περιβλημάτων τῶν παραθύρων, τῆς κόγχης τοῦ θρόνου, τῶν ἐστιῶν κ.λ.π. Πάντων τούτων προσήγαγε λεπτομερῆ σχέδια συνοδευθέντα ὑπὸ ἀναπαραστάσεων τοῦ μνημείου ἐκτελεσθεισῶν ὑπὸ τοῦ ἰδίου.

Ἐν τέλει ἐξήτασε τὴν διάταξιν καὶ ἀρχιτεκτονικὴν διαμόρφωσιν τοῦ λεγομένου μικροῦ ἀνακτόρου, περὶ τοῦ ὁποίου οὐδὲν εἶχε γραφῆ μέχρι τοῦδε, καὶ τὸ ὁποῖον θεωρεῖ μᾶλλον ὡς στρατιωτικὸν προορισμὸν ἔχον.

Ἰδιαζόντως ὠραία εἶναι, ἐξηκολούθησεν, ἡ ἐσωτερικὴ διασκευὴ τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ κατὰ τὴν γωνίαν τοῦ κτηρίου εὐρισκομένου πύργου. Ἐκατέρωθεν τῆς θύρας, ἣτις ἄγει εἰς ὠραιότατον ἐξώστην, ὑπάρχουσιν ἐσωτερικῶς δύο καλλιτεχνικώτατα προσκυνητάρια καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων δὲ τοίχων ὀρθογώνιοι βαθύνσεις, ὑπεράνω δ' αὐτῶν ῥάφια φερόμενα ἐπὶ κιλλιβάντων. Ἡ θολωτὴ ὀροφή τοῦ πύργου στηρίζεται διὰ μεγάλων ἀψίδων ἐπὶ τεσσάρων πεσσῶν τοποθετημένων κατὰ τὰς τέσσαρας γωνίας. Εἰς μίαν δὲ τῶν γωνιῶν τούτων εἶναι τοποθετημένη καὶ κρυπτὴ κλιμαξ ἄγουσα ἄνω εἰς τὸ δῶμα.

Οὐ μόνον δ' ἡ ἐσωτερικὴ, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐξωτερικὴ διαμόρφωσις τοῦ πύργου τούτου εἶναι καλλιτεχνικωτάτη ἀποτελοῦσα μίαν τῶν ὠραιότερων καὶ γνησιωτέρων ἐμφανίσεων τῆς ἰδιωτικῆς ἀρχιτεκτονικῆς τῶν Βυζαντινῶν.

Καὶ τοῦ κτηρίου τούτου ἐπεδείχθησαν ὑπὸ τοῦ κ. Ὁρλάνδου λεπτομερῆ σχέδια, ὡς καὶ ἀναπαραστάσεις τοῦ τε ἐσωτερικοῦ καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ αὐτοῦ.

Συνεδρία 8ῃ τῆς 13ῆς Δεκεμβρίου 1923.

Προεδρεία τοῦ τακτικοῦ προέδρου τῆς Ἑταιρείας κ. Π. Καλογεροπούλλου.

Ὁ ἑταῖρος κ. Γεώργιος Σωτηρίου ἀνεκοίνωσε τὰ πορίσματα μελέτης

του περὶ τῆς ἱστορίας καὶ τῶν μνημείων τοῦ κάστρου Γερακίου καὶ τῆς περιοχῆς αὐτοῦ, θεωρηθέντος ὡς Φραγκικοῦ κέντρου ἑκ τῶν μέχρι τοῦδε ἀσχοληθέντων περὶ αὐτοῦ.

Κατὰ τὸν κ. Σωτηρίου, ἡ ἐπὶ δικορῦφου προβούνου τῶν ΝΔ. ὑπωρειῶν τοῦ Πάρωνος νεκρόπολις τοῦ Γερακίου, ὡς καὶ τὰ μνημεῖα τῆς περιοχῆς αὐτοῦ, ἔχουσι Βυζαντινὸν χαρακτήρα. Τὸ ὄνομα τοῦ Γερακίου, τὸ ὁποῖον ὑπὸ τὸν τύπον Ἰεράκιον φέρεται εἰς τὰς πηγάς, ἐρμηνεύει ὡς προελθὸν ἐκ τῆς γνωστῆς Βυζαντινῆς οἰκογενείας τοῦ Ἰέρακος, εἰς γόνον τῆς ὁποίας παρεχωρήθη, πιθανώτατα, εἰς προφραγκικούς χρόνους ἢ περιοχὴ τῶν ἀρχαίων Γερωνθρῶν. Ἡ παραχώρησις αὕτη ἦτο σύμφωνος πρὸς τὴν Βυζαντινὴν πολιτικὴν, πρόγραμμα τῆς ὁποίας, κατὰ τὸν ὁμιλητήν, ἦτο ἡ ἐπίτευξις ἀφομοίωσης τῶν ἐντοπίων μετὰ τῶν κατελθόντων εἰς τὴν εἴφορον Λακωνικὴν πεδιάδα ξένων στοιχείων. Ὁ Βυζαντινὸς ὁμως χαρακτήρ τῆς νεκροπόλεως Γερακίου καὶ τῆς περιοχῆς αὐτοῦ συνάγεται κυρίως ἐκ τῆς μελέτης τῶν μνημείων καὶ τῶν ἐπιγραφῶν τῶν. Οἱ ἀρχιτεκτονικοὶ τύποι τῶν Ναῶν τοῦ Γερακίου (βασιλικαὶ μονόκλιτοι μετὰ καμάρας, ναῖδρια σταυρεπίστεγα καὶ σταυροειδεῖς μετὰ τρούλλου ἐκκλησίαι) εἶναι συνήθεις μεθ' ὄλων τῶν λεπτομερειῶν τῶν ἀρχιτεκτονικῶν τύπων τῶν Βυζαντινῶν ναῶν καὶ τῶν ναῶν πλείστων Ἑλληνικῶν χωρῶν.

Αἱ κοσμοῦσαι τοὺς ναοὺς τούτους τοιχογραφίαι διαφέρουσι μὲν τῶν τοιχογραφιῶν τοῦ Μυστραῖ, παρουσιάζουσιν ὁμως τύπους ἀρχαίους καὶ παραδεδομένους, συγγενεύοντας πρὸς τὴν μεγάλην ἀγιογραφικὴν κίνησιν τὴν ἀναπτυχθεῖσαν εἰς τὰς πολυαρίθμους μονὰς τῆς Ἀνατολῆς, ἐξ ἐπιγραφῶν μάλιστα δύναται ν' ἀποδειχθῆ ὅτι ἐξωγράφησαν ταύτας περιοδεύοντες («περιοδευταί») μοναχοὶ καὶ ἱερεῖς ἐκ Μικρασιατικῶν ἴσως μοναχικῶν κέντρων ὁρμώμενοι. Τὰ ἐλάχιστα τέλος γλυπτικὰ ἔργα. ὡς εἶναι τὰ θυρώματα τῶν ναῶν καὶ τὸ προσκνητάριον τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τοῦ Κάστρου, ἔχουσι μὲν Φραγκικὴν ἐπίδρασιν, αὕτη ὁμως προῆλθεν ἐκ λόγων ἐπιμιξίας καὶ ἐκλογῆς δυτικῶν θεμάτων ὑπὸ Ἑλλήνων τεχνιτῶν. Τοιαύτην ἐπίδρασιν βλέπομεν καὶ εἰς τοὺς ναοὺς τοῦ Μυστραῖ, τῆς Κρήτης καὶ ἄλλων βυζαντινῶν καὶ μεταβυζαντινῶν κέντρων, (Παλαιοχώρας, Κυθήρων, Αἰγίνης κ. ἄ.) χωρὶς νὰ δυνάμεθα, ἔνεκα Ἰσραελῶν περὶ τῆς κτίσεως τῶν κέντρων τούτων μαρτυριῶν, ν' ἀνακηρύξωμεν τὰ ἔργα ταῦτα Φραγκικά. Τὸ πρόβλημα τῶν οἰκισίμων ἀφέθη ὑπὸ τοῦ κ. Σωτηρίου νὰ ἐξετασθῆ ὑπὸ τῶν ἐδικῶν, ὑπόνοιαν ὁμως ἐξέφευγεν οὗτος περὶ δύο θυρῶν, μήπως οὗτοι θὰ ἠδύναντο καὶ ὡς ἀπλᾶ κοσμήματα, οὐχὶ δὲ ὡς οἰκόσημα νὰ ἐξηγηθῶσι.

Ἡ μελέτη τῶν ἐπιγραφῶν Γερακίου, κατὰ τὸν ὁμιλητὴν, ἀποδεικνύει ὅτι τοῦτο μετὰ τὴν παράδοσιν αὐτοῦ εἰς τοὺς Βυζαντινοὺς τῷ 1262 ὑπὸ τῶν ἐπὶ πενήκοντα μόνον ἔτη καταλαβόντων τὸ κάστρον Φράγκων, ἀπέβη μετὰ τῆς περιοχῆς του βυζαντινὸν κέντρον ἀξιόλογον, τὸ ὁποῖον οἱ ἔξ εὐγενῶν βυζαντινῶν οἴκων καταγόμενοι καὶ ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς του μνημονευόμενοι Σεβαστοί, Τσαούσιοι, Λογοθέται, Δυνατοὶ κ. ἄ. ἀνέδειξαν ἰσάξιον τοῦ Μυστρά.

Συνεδρία 9^η τῆς 27^{ης} Δεκεμβρίου 1923.

Προεδρεία τοῦ τακτικοῦ προέδρου τῆς Ἑταιρείας κ. Π. Καλογεροπούλλου.

Ὁ ἑταῖρος κ. Φαίδων Κουκουλὲς ἔκαμε ἀνακοίνωσιν περὶ τῶν παρὰ Βυζαντινοῖς καταδέσμων. Ὁ ὁμιλητὴς, ἀφοῦ διὰ παραδειγμάτων ὑπεστήριξεν ὅτι οἱ καταδέσμοι δὲν ἔπαυσαν ὄντες ἐν χρήσει ἀνὰ τὰς Ἑλληνικὰς χώρας καθ' ὅλους τοὺς μέσους αἰῶνας, διήρσεν ἔπειτα αὐτοὺς εἰς δύο εἶδη, εἰς τὰς καταπασσαλεύσεις, νῦν κοινῶς καρφώματα, καὶ τοὺς κυρίως ἀποδέσμους, κοινῶς ἀμποδέματα, παρηκολούθησε δ' ἑκατέρου τῶν εἰδῶν τούτων τὴν ἐξέλιξιν ἀπὸ τοῦ Δ'. μετὰ Χριστὸν αἰῶνος μέχρι τῆς ἀλώσεως, ἐπὶ τῇ βάσει κειμένων, συναξαρίων, μαγικῶν βιβλίων, νομοκανόνων καὶ ἄλλων πηγῶν.

Ἐν τῇ ἀναπτύξει τοῦ θέματός του ὁ κ. Κουκουλὲς ἔκαμε λόγον καὶ περὶ τῆς σχέσεως τῶν καταδέσμων πρὸς τὰ τελέσματα, περὶ τῶν διαφορῶν τρόπων τοῦ ἀποδέειν, τῶν ὑλῶν, δι' ὧν ἐγένετο κατὰ τὸν μεσαίωνα ὁ ἀπόδεσμος, τοῦ τόπου, ἐν ᾧ οὗτος ἐνηργεῖτο, ὡς καὶ τῶν ἀποδονομένων ἀντικειμένων, ἤτοι ἀνθρώπων, ζώων καὶ ἀψύχων.

Τελευτῶν τὸν λόγον ὁ ὁμιλητὴς εἶπεν ὅτι ἡ μελέτη τῶν κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς χρόνους καταδέσμων, συμπληρουμένη διὰ τῆς παρακολουθήσεως αὐτῶν κατὰ τοὺς μετὰ τὴν ἄλωσιν χρόνους καὶ τοὺς σημερινούς, δύναται ἐν πολλοῖς νὰ διασαφήσῃ πολλὰ ζητήματα σχετιζόμενα μὲ τοὺς ἀρχαίους καταδέσμους. Ἐργασίαν ὑπὸ τοιοῦτον πνεῦμα, εἶπεν ὅτι θὰ δημοσιεύσῃ προσεχῶς ¹⁾.

Συνεδρία 10^η τῆς 17^{ης} Ἰανουαρίου 1924

Προεδρεία τοῦ τακτικοῦ προέδρου τῆς Ἑταιρείας κ. Π. Καλογεροπούλλου.

Ὁ ἑταῖρος κ. Πέτρος Φουρῖκης ὠμίλησε πρῶτον περὶ τῆς σημασίας καὶ

¹⁾ Ἐν τμῆμα τῆς ἐργασίας ταύτης ὑπὸ τὸν τίτλον Μεσαιωνικοὶ καὶ Νεοελληνικοὶ καταδέσμοι ἐδημοσιεύθη ἐν Λαογραφίας τόμ. 8 σελ. 302-346.

αἰτίας τῶν τοπωνυμικῶν ἔρευνῶν, περὶ τοῦ διὰ μέσου τῶν αἰῶνων διαμορφωθέντος χάρτου τῆς Ἑλλάδος καὶ περὶ τῆς πλάνης ἐκείνων, οἵτινες πανταχοῦ βλέπουσι Σλάβους κατελθόντας καὶ σθλαβώσαντας τὴν Πελοπόννησον κατὰ τὸν μεσαίωνα.

Ἐπειτα, εἰσελθὼν εἰς τὸ κύριον περὶ Πρεβέζης θέμα, ὠμίλησε περὶ τῆς θέσεως αὐτῆς, ὑποστηρίζας ὅτι αὕτη ἐκτίσθη ὅπου καὶ νῦν κεῖται καὶ ἀποκρούσας τὰς περὶ τοῦ ἐναντίου γνώμας καὶ δὴ καὶ ἐκείνην, καθ' ἣν συνγκίσθη ἐπὶ τῆς θέσεως παλαιότερας πόλεως. Ἐξετάσας δ' ἐν ἐκτάσει τὰ κατὰ τὸν χρόνον τῆς κτίσεώς της, ἀπεφάνθη ὅτι αὕτη δέον νὰ τεθῆ τοῦλάχιστον εἰς τὰ τέλη τῆς 12ης ἑκατονταετηρίδος. Ὡς πρὸς τὸ ὄνομα τῆς πόλεως, ἀντικρούσας πάσας τὰς μέχρι τοῦδε προταθείσας ἐτυμολογίας, ὑπεστήριξεν ὅτι τοῦτο εἶναι Ἀλβανικόν, καὶ δηλοῖ ὅ,τι καὶ τὸ πέραμα.

Μετὰ ταῦτα, ἀνασκοπήσας τὰ περὶ τῆς ἱστορίας τῆς πόλεως εἰρημένα, ἐπέδειξεν ὅτι καὶ οἱ ἐν αὐτῇ σφριζόμενοι ναοὶ δύνανται ν' ἀναχθῶσιν εἰς τὸν 12ον αἰῶνα, ἂν μὴ οἰκοδομικοὶ λόγοι ἀναμφισβήτητοι ἀποκρούουν τοῦτο.

Ἐν τέλει ὁ κ. Φουρίκης ὑπέδειξεν ὅτι αἱ βυζαντινὰ ἔρευναὶ δὲν δύνανται νὰ εἶναι πλήρεις, ἂν μὴ ἐξετασθῆ μετὰ προσοχῆς ἢ τε ἱστορία καὶ ἢ λαογραφία τῶν γειτόνων λαῶν, τοῦθ' ὅπερ θὰ πιστώσῃ καὶ τὴν ἐκπολιτιστικὴν δύναμιν τοῦ Βυζαντίου¹⁾.

Συνεδρία 11^η τῆς 1^{ης} Φεβρουαρίου 1924.

Προεδρεία τοῦ τακτικοῦ προέδρου τῆς Ἑταιρείας κ. Π. Καλογεροπούλου.

Ὁ ἑταῖρος κ. Ἰωάννης Βογιατζίδης λαβὼν τὸν λόγον ἐχαρκτήρισε τὴν ὑπὸ τοῦ Λάμπρου ἐν τῷ δευτέρῳ τόμῳ τῶν Παλαιολογείων καὶ Πελοποννησιακῶν δημοσιευθεῖσαν ἔκθεσιν τοῦ Σχολαρίου πρὸς τὸν Δεσπότην Δημήτριον Παλαιολόγον ὡς νέαν πηγὴν Βυζαντινῆς ἱστορίας πραγματευομένην περὶ τῶν γεγονότων τῶν ἐτῶν 1437-1450, ὁπότε, νομίζει, ὅτι ἐγράφη ἢ ἔκθεσις. Τὴν πηγὴν ταύτην εἰς ἄλλα μὲν συμπληροῦσαν τὰς μέχρι τοῦδε γνωστὰς πηγὰς, εἰς ἄλλα ἄλλως ἱστοροῦσαν τὰ ἤδη γνωστὰ, πολλαχοῦ δὲ ἄλλως νέα διδάσκουσαν, διήρησεν ὁ ὁμιλητὴς εἰς τὰ ἑξῆς ἑπτὰ κεφάλαια, τὰ ὁποῖα καὶ ἀνέπτυξε: α') ὁ Δεσπότης Δημήτριος ἐν τῇ συνόδῳ Φερράρας καὶ Φλωρεντίας, β') ἢ ἐν τῷ Εὐξείνῳ ἀρχὴ τοῦ Δημητρίου, γ') ὁ ἐμφύλιος πόλεμος Δημητρίου καὶ τοῦ βασιλέως Ἰωάννου Η'. δ') ὁ ἐμφύλιος πόλεμος τῶν ἀδελφῶν Ἰωάννου Η', Θεοδώρου καὶ Θωμᾶ τῶν Παλαιολόγων, ε') τὰ ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ βασιλέως Ἰωάννου Η', μέχρι τῆς εἰς Πελοπόν-

¹⁾ Ἡ ἀνακοίνωσις αὕτη δημοσιεύεται ἐν τῷ παρόντι τόμῳ σελ. 274-294.

νησον ἀναχωρήσεως τοῦ Δεσπότη Δημητρίου, ζ') ὁ πρῶτος ἐμφύλιος πόλεμος ἐν Πελοποννήσῳ τῶν ἀδελφῶν Δημητρίου καὶ Θωμᾶ τῶν Παλαιολόγων καὶ ζ') ποία ἦ ἱστορικὴ ἀξία τῆς νέας ταύτης πηγῆς ¹⁾.

Συνεδρία 12^η τῆς 22^{ης} Φεβρουαρίου 1924.

Προεδρεία τοῦ τακτικοῦ προέδρου τῆς Ἑταιρείας κ. Π. Καλογεροπούλλου.

Ὁ ἑταῖρος κ. Γεώργιος Ε. Τιπάλδος ἐξ ἰδίων ἐρευνῶν καὶ οἰκογενειακῶν του ἐγγράφων ἀπέδειξεν ὅτι ὁ Cav. Jacopo de Ariano, τοποτηρητῆς τῶν Τόκκων ἐν Κεφαλληνίᾳ, ἐνυμφεύθη, πλὴν τῆς ὑπὸ τῶν ἱστορικῶν μνημονευομένης Ἰωαννέλλας τῶν Τόκκων, κόρης τοῦ ἐν Νεαπόλει Καρόλου Τόκκου, καὶ τὴν ἄγνωστον μέχρι τοῦδε εἰς τοὺς ἱστορικοὺς καὶ γενεαλόγους ἀδελφὴν τοῦ Καρόλου Β' Τόκκου, Δεσπότη Ἡπείρου καὶ Κόμητος Παλατινοῦ Κεφαλληνίας, Ζακύνθου κ.λ.π. Ἀγγελικῆν, κατὰ τὸ ἔτος 1424, γενόμενος οὕτω σύγγαμβρος τοῦ τελευταίου Αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου Κωνσταντίνου Παλαιολόγου.

Ὁ Cav. Jacopo de Ariano, πάντοτε κατὰ τὰς μελέτας τοῦ κ. Γεωργίου Ε. Τιπάλδου, ἀνῆκεν εἰς τὸν οἶκον τῶν πριγκίπων Sabran κομήτων τῆς Ἰταλικῆς πόλεως Ariano.

Μετὰ ταῦτα ὁ ἑταῖρος κ. Σοφοκλῆς Χουδαβερδόγλους ὠμίλησε περὶ τῆς σημειογραφίας τῶν ὀμιλιῶν Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου. Βασισθεὶς ὁ ὀμιλητῆς ἐπὶ τε τῶν ἀποστροφῶν, ἅς ὁ Χρυσόστομος ἐν μέσῳ τῶν ὀμιλιῶν του ἀπηύθυνε πρὸς τὸν λαὸν ἐξ ἀφορμῆς τυχαίων γεγονότων, ἀποστροφῶν, ὧν γέμουσιν αἱ ὀμιλίαι του, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ρητῆς δηλώσεως τοῦ Σουΐδα, ἀπέδειξεν ὅτι ὁ Χρυσόστομος αὐτοσχεδίαζε τὰς ὀμιλίας του. Ὅτι δὲ αὗται διεσώθησαν διὰ τῆς σημειογραφίας, μαρτυροῦσιν ὁ Σωκράτης, Νικηφόρος Κάλλιστος, Γεώργιος Β'. Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας, Συμεὼν ὁ Μεταφράστης καὶ ὁ ἀνώνυμος βιογράφος τοῦ Χρυσοστόμου, καθ' ὃν εἰς μίαν λιτανεῖαν ἐκ Βυζαντίου εἰς Δριπέας, οἱ παρακολουθήσαντες τὸν Χρυσόστομον ὀξυγράφοι ἀνέγραψαν 18 αὐτοσχεδίους λόγους του.

Προσέτι θητῶς ἀναγράφεται, εἶπεν, ὅτι 34 ὀμιλίαι του περιεσώθησαν «ἀπὸ σημείων» καὶ ἐδημοσιεύθησαν μετὰ τὸν θάνατόν του.

Ὁ κ. Χουδαβερδόγλους ἐν τέλει ὠμίλησεν ἐν συνόψει περὶ τῆς παρὰ Βυζαντινοῖς σημειογραφίας καὶ περὶ τῶν πατρῶνων τῶν στενογράφων ἁγίων Μαρκανοῦ καὶ Μαρτυρίου, ὧν ὁ ναὸς ἀναφέρεται ὅτι ἰδρῦθη ὑπὸ τοῦ

¹⁾ Ἡ ἀνακοίνωσις αὕτη ἐδημοσιεύθη ἐν Ν. Ἑλληνομνήμονι τόμ. 18 σελ. 70-105 ὑπὸ τὸν τίτλον Νέα πηγὴ Βυζαντινῆς ἱστορίας 1437-1450.

Χρυσοστόμου ¹⁾).

Συνεδρία 13^η τῆς 13^{ης} Νοεμβρίου 1924.

Προεδρεία τοῦ τακτικοῦ Προέδρου τῆς Ἑταιρείας κ. Π. Καλογεροπούλλου

Ὁ ἑταῖρος κ. Θεμιστοκλῆς Βολίδης εἶπεν ὅτι μεταβάς ἐπὶ εἰδικῇ ἀποστολῇ εἰς Ἄγιον Ὄρος κατὰ τὸ 1921 ἐμελέτησε κατὰ τὴν βραχεῖαν ἐκεῖ διαμονὴν του καὶ ἄλλων αὐτοῦ βιβλιοθηκῶν χειρόγραφα καὶ δὴ τὰ τῆς ἱερᾶς μονῆς Παντοκράτορος.

Ἀφοῦ ἀνέφερον ἔπειτα ὅτι κατὰ τὰς ἐρεῦνας του ἀνεῦρε τὸ ὡς ἀπολεσθὲν φερόμενον ἐν τῷ χειρογράφῳ καταλόγῳ ὑπ' ἀριθ. 63 λειτουργικῶν εἰλητάριον καὶ ἀνεκοίνωσε συνοπτικῶς τὸ περιεχόμενον 45 νέων κωδίκων μὴ περιλαμβανομένων ἐν τῷ καταλόγῳ τοῦ Λάμπρου, περιέγραψε διεξοδικώτερον τὸν ὑπ' ἀριθ. 251 κώδικα, τὸν περιέχοντα ἔργα τοῦ κατὰ τὸν ΙΔ' αἰῶνα ἀκμάσαντος ὁπαδοῦ τῶν ἡσυχαστῶν μοναχοῦ Ἰωσήφ τοῦ Καλοθέτου. Ἀφορμὴν λαμβάνων ὁ κ. Βολίδης ἐκ τοῦ κώδικος τούτου, εἶπεν ὅτι τὰ ἔργα τοῦ Καλοθέτου δὲν ἦσαν ἄγνωστα μέχρις ἐσχάτων, ὡς οἱ ἐρευνηταὶ ἐπίστευον, ἀλλ' ἤδη ἀπὸ τοῦ 1884 γνωστὰ ἐκ σχετικοῦ δημοσιεύματος τοῦ Ἀρχιμανδρίτου Δανιὴλ Στεργιάδου ἐν τῇ Ἐκκλησιαστικῇ Ἀληθείᾳ (τόμ. Δ'. σελ. 221-223).

Ὁ ἀνακοινῶν, ἀφ' οὗ ὑπεστήριξε ὅτι ἡ ὀρθὴ ἐκφορὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ συγγραφέως εἶναι Καλόθετος καὶ οὐχὶ Καλοθέτης, ὡς δεικνύει καὶ ὁ ἐν Χρυσοβούλλοις καὶ ἄλλοις ἐγγράφοις τύπος Καλόθετος καὶ ὁ λατινικὸς Calotheto καί, ἀφ' οὗ συνεπλήρωσε τὸ ἐν ἀρχῇ κενὸν τοῦ προμνημονευθέντος κώδικος ἐξ ἑτέρου νεωτέρου κώδικος ἀνακωινωθέντος ὑπὸ Ν. Βέη (BZ. 17. σ. 86—91) καὶ ἀποκειμένου ἐν τῇ ἐν Λευκασίῳ τῶν Καλαβρῦτων μονῇ τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου, προανήγγειλε τὴν ἐπὶ τῇ βάσει ἀμφοτέρων τῶν κωδίκων ἔκδοσιν τῶν ἔργων Ἰωσήφ τοῦ Καλοθέτου.

Μετὰ ταῦτα ὁ ἑταῖρος κ. Φαίδων Κουκουλῆς ἀνέπτυξε τὸ θέμα : Ἡ Νεοελληνικὴ καὶ τὰ Βυζαντινὰ ἔθιμα.

Μία τῶν ἀρίστων πηγῶν, εἶπε, τῶν δυναμένων νὰ μᾶς πληροφορήσωσι περὶ λησμονηθέντων καὶ ἐκλιπόντων παλαιότερων ἐθίμων, καὶ δὴ καὶ Βυζαντινῶν, εἶναι ἡ Νεοελληνικὴ γλῶσσα. Ἡ φράσις λ. χ. «ἔστειλαν μιὰ γραφὴν σὲ τρεῖς μεριεὶς καημένη» ὑπομινῆσκει τὸ σχεδὸν ἐκλιπὸν

¹⁾ Ὁ αὐτὸς ἑταῖρος κ. Χουδαβερόδωλος ἀνεκοίνωσεν ἐγγράφως εἰς τὴν Ἑταιρείαν τῇ 7 Αὐγούστου 1922 ὅτι ἐπισκεφθεὶς τοὺς ἐν τῷ Ἐλαιῶνι τῆς Ἀττικῆς ναῖσκους καὶ δὴ τὸν τῶν Εἰσοδίων τῆς Παναγίας [Σ.Ε.Β.Σ. Πρόκειται περὶ τοῦ ναοῦ τῆς Μουσταπίδαινας] διέγνωσεν ἐν τῇ ἀποκεκρουσμένῃ ἐπιγραφῇ *πετομένου ἡμερασατοπραγματο*. τῇ ἐπὶ τοῦ ὑπερθύρου *κεχαραγμένη*. τμῆμα τοῦ ἴ' ψαλμοῦ τοῦ λέγοντος : Οὐ φοβηθήσει ἀπὸ φόβου νυκτερινοῦ, ἀπὸ βέλους *πετομένου ἡμέρας*, ἀπὸ *πράγματος* [ς] ἐν σκότει διαπορευομένου, ἀπὸ συμπτώματος δαιμονίου μεσημβρινοῦ κ.λ.π.

σήμερον ἔθιμον τῆς εἰς ἔν ἢ τρία σημεῖα καύσεως ἐπιστολῆς πένθιμον εἶδη-
σιν ἀγγελούσης ἢ καὶ ἀπειλητικῆς, τὸ δὲ πρὸς ἔκφρασιν πείσματος σχῆμα,
καθ' ὃ κτυποῦμεν τὴν κοίλην ἀριστερὰν χεῖρα διὰ τῆς εἰς γρόνθον συν-
εσφιγμένης δεξιᾶς ὑπομιμνήσκει παλαιότερον ἔθιμον, καθ' ὃ ἡ ἐρίζουσα
γυνὴ ἐκτύπα συνεχῶς πρὸ τῆς οἰκίας τῆς ἀντιπάλου της ἰγδίου.

Προχωρῶν ὁ κ. Κουκουλῆς ἠρμήνευσε τὴν φράσιν «τοῦ φίλησα τὰ
πόδια» καὶ «ἐφίλησα καιουρημένες ποδιές» ἐκ τοῦ παρὰ Βυζαντινοῖς
συνηθιζομένου ποδοφιλήματος ἢ τοῦ φιλήματος τοῦ ἄκρου τῶν φορεμά-
των (ποδιᾶς) πρὸς ἔνδειξιν παρακλήσεως. Τὴν φράσιν «τοῦ δῶκε τὴ μύτη
'ς τὰ χέρια» ἢ «δὲν ἔμεινε ρουθούνη» ἐκ τῆς μεσαιωνικῆς συνηθείας ν' ἀπο-
κόπτωσι πρὸς τιμωρίαν ἢ ὕβριν τὴν θῖνα τοῦ ἀντιπάλου, τὴν φράσιν «ψώ-
νισε καβαλλάρικ» ἢ τοῦ ἠπατήθη κατὰ τὴν ἀγοράν, ἐκ τῆς ἀπάτης, ἢν
ὕρισταντο οἱ ἀνωτέρας κοινωνικῆς τάξεως Βυζαντινοί, οἱ πολλάκις ἀγορά-
ζοντες ἀπὸ τῶν ἵππων καὶ ἡμιόνων, ὧν ἐπέβαινον, τέλος δὲ τὴν πα-
ρομιώδη φράσιν «ζῆ καὶ ζώνεται» ἠρμήνευσεν ὡς ἐξῆς: Ἡ ζώνη, εἶπε, κατὰ
τοὺς Βυζαντινοὺς χρόνους ἦτο δεῖγμα ἀρχῆς καὶ τιμῆς, ἐνεῦθεν τὸ ζών-
νυσθαι ἐσήμαινεν ἐν ἀρχῇ καὶ τιμῇ εἶναι π. χ. «αὐτὸς φέρει ζώνην πρωτο-
σεβαστοῦ», «τὸ τοῦ λογοθέτου ἀξίωμα περιεζώσατο», «τὸ κράτος τῆς
βασιλείας περιεζώσατο» κτλ. Κατὰ ταῦτα «αὐτὸς ζῆ καὶ ζώνεται» σημαί-
νει αὐτὸς ζῆ καὶ ἐν ἀκμῇ ἐστίν, τὴν σημασίαν δὲ ταύτην ἔχει νῦν ἐνιαχοῦ
ἢ φράσις. Ἐπειδὴ δ' ἐκ παραλλήλου λέγεται «αὐτὸς ζῆ καὶ ζένει» (ὄζένει)
ἢ ζῆ καὶ ζένηται ἢ τοῦ ζῆ καὶ κακοζῆ, δι' αὐτὸ ἐλέχθη καὶ ζῆ καὶ ζώνεται
ἀντὶ τοῦ ζῆ καὶ κακοζῆ.

Συνεδρία 14ῃ τῆς 27ῆς Νοεμβρίου 1924.

Προεδρεία τοῦ τακτικοῦ προέδρου τῆς Ἑταιρείας κ. Π. Καλογεροπούλλου.

Ὁ ἐταῖρος κ. Θωμᾶς Βελιανίτης ὠμίλησε περὶ τῆς δημοσιονομικῆς
καταστάσεως τῶν Παξῶν ἐπὶ Ἑνετοκρατίας.

Στηριζόμενος κυρίως ἐπὶ ἀνεκδότων οἰκογενειακῶν αὐτοῦ ἐγγράφων, χρονο-
λογουμένων ἀπὸ τοῦ ἔτους 1625 μέχρι τοῦ 1804, εἶτα δὲ καὶ ἐπὶ τῶν
σχετικῶν ἱστορικῶν πληροφοριῶν τῶν παρεχομένων ὑπὸ τῶν ἱστορησάν-
των τὰ κατὰ τὰς Ἰονίους νήσους, ἀπέδειξεν ὅτι, ἐν ᾧ ἡ νῆσος τῶν Πα-
ξῶν κατὰ τὴν κατάληψιν αὐτῆς ὑπὸ τῶν Βενετῶν (1386) ἀπετέλει μέρος
τοῦ τιμαρίου τοῦ ἀνήκοντος εἰς τὸν τιμαριοῦχον Adamo de Sant Ippolito,
κατόπιν τὸν Κερκυραῖον Altabilla, εἰς τὸν ὅποιον ἐπλήρωνεν ἑκατὸν
δουκάτα ἐνιασίως, ἐν τούτοις κατέβαλε καὶ φόρους τινὰς εἰς τὸ Βενετι-
κὸν Δημόσιον, ὧς προκύπτει ἐκ τῆς νομιμοποιήσεως τούτων διὰ τῶν Δια-
ταγμάτων (capitolì) τῶν ἐτῶν 1495 καὶ 1624. Κατὰ τὸ ἔτος 1513, ἐξ-

ηκολούθησεν ὁ ὀμιλητής, ἡ Βενετικὴ Κυβέρνησις ἐπώλησε τὴν νῆσον τῶν Παξῶν μὲ τὸ δικαίωμα τῆς ἐξωνήσεως εἰς τὴν Κερκυραϊκὴν οἰκογένειαν τῶν Ἀβράμη, ἀντὶ 3.600 δουκάτων, τῶν κατοίκων ὑποχρεωθέντων, πλὴν τοῦ μνησθέντος τιμαριωτικοῦ κανόνος, νὰ καταβάλλωσιν εἰς τοὺς ἰδιοκτητάς τῆς νήσου τὴν ποσότητά τινα κριθῆς ἀναλόγως τῆς παρ' ἐκάστου κατεχομένης γῆς. Ἐξεγερθέντες ὁμως βραδύτερον οἱ Πάξιοι κατὰ τῶν ἰδιοκτητῶν τῆς νήσου τῶν, ἐπέτυχον νὰ πληρῶνωσιν εἰς αὐτοὺς μόνον 300 δουκάτα ἐνιαυσίως. Τὸ ἔτος 1707 ἡ Βενετικὴ Κυβέρνησις ἀνέκτησε τὴν ἐπὶ τῶν Παξῶν κυριότητα, παραχωρήσασα εἰς τοὺς Ἀβράμη τὴν κυριότητα τοῦ ἐν Κερκύρᾳ ναοῦ τοῦ Σωτῆρος καὶ τινα ἄλλα κτήματα, τότε δ' ἐδιπλασίασε τὴν ἐνιαύσιον φορολογίαν τῶν κατοίκων, οἵτινες ἀπὸ τοῦ 1717 ἐπλήρωνον ἐπὶ τοῦ ἐξαγομένου ἐκ τῆς νήσου τῶν ἐλαίου τελωνειακὸν φόρον καὶ τὴν δεκάτην, ὑπαγόμενοι εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς Κυρίαρχου (Dominante).

Πλὴν τούτων ὁμως οἱ Πάξιοι ἦσαν ὑποχρεωμένοι, ἄνευ εἰδικοῦ νόμου, νὰ προσφέρωσι κατὰ διετίαν εἰς τὸν ἐκάστοτε Γ. Προβλεπτὴν χίλια τεσκίνια, ὡς προστοίχιον. Ἡ εἰσφορὰ μάλιστα αὕτη ἀπὸ τοῦ 1784 νομιμοποιηθεῖσα, εἰσεπράττετο ὡς δημόσιον ἔσοδον.

Κατόπιν ὁ κ. Βελιανίτης, ἐπὶ τῇ βάσει ἀπογραφικῶν πληροφοριῶν, ἀνεκοίνωσεν ὅτι οἱ κάτοικοι τῶν Παξῶν ἀνῆρχοντο κατὰ τὴν περίοδον ἐκείνην εἰς 7.000 καὶ ὅτι δλόκληρος ἡ νῆσος ἦτο καλλιεργημένη, διότι τὸ μέγιστον μέρος τῶν κατοίκων ἦσαν γεωργοί. Κατὰ τὴν γνώμην τοῦ ὀμιλητοῦ τὸ ἐξαιρετικὸν φορολογικὸν σύστημα, τὸ ὅποιον τότε ἴσχυεν ἐν Παξοῖς ὠφείλετο εἰς τὴν αὐτοδιοίκησιν τῆς νήσου, ἥτις διωκεῖτο ὑπὸ ἐντοπίου ἀρχοντος ἐκλεγομένου ὑπὸ τῶν κατοίκων καὶ καλουμένου καπιτανίου, προσέτι δὲ καὶ εἰς τὰ πλούσια δῶρα καὶ χρήματα τὰ διδόμενα ὑπὸ τῶν κατοίκων πρὸς τοὺς ἰσχύοντας ἐν Κερκύρᾳ ἀνωτέρους Βενετοὺς ὑπαλλήλους, ὅσάκις ἠπειλεῖτο ἡ μεταβολὴ τοῦ τρόπου τῆς φορολογίας τῶν. Ἐνεκα τῶν ἀνωτέρω λόγων, συνεπέραναν ὁ ἀνακοινῶν, οἱ Πάξιοι διετήρησαν καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς Ἐνετοκρατίας τὴν ἐθνικὴν τῶν γλῶσσαν καὶ εἰς αὐτὰς ἀκόμη τὰς ἐπισήμους σχέσεις τῶν πρὸς τὰς Βενετικὰς ἀρχάς.

Συνεδρία 15ῃ τῆς 11ης Δεκεμβρίου 1924.

Προεδρεία τοῦ τακτικοῦ προέδρου τῆς Ἑταιρείας κ. Π. Καλογεροπούλου.

Ἐπισημειῶν κ. Ἰωάννης Συκουτρῆς, μετὰ συνοπτικὴν εἰσαγωγὴν περὶ τοῦ βίου καὶ τῆς ἀξίας τοῦ Μιχ. Ψελλοῦ διὰ τε τοὺς συγχρόνους καὶ τοὺς μεταγενεστέρους, περιέγραψε τὸν ὑπ' ἀριθ' 18 κώδικα τῆς βιβλιοθήκης τῆς Ἀρχι-

επισκοπῆς Κύπρου, ἔνθα μετ' ἄλλων ἀνεκδότων ἀγιολογικῶν κειμένων περιέχεται καὶ βιογραφία τοῦ Ὁσίου Αὔξεντιοῦ συγγραφεῖσα ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ Ψελλοῦ. Διηγήθη ἔπειτα δι' ὀλίγων τὸν βίον τοῦ Ὁσίου Αὔξεντιοῦ καὶ τὰς πηγάς, ἐξ ὧν ἀπέρρευσαν αἱ σφζόμεναι βιογραφίαι αὐτοῦ, ὑπεστήριξε δὲ ὅτι ὅλαι αἱ σφζόμεναι ἀνώνυμοι βιογραφίαι δὲν ἔχουσιν ἱστορικὴν ἀξίαν, ὅπως ὁ Γεδεὼν καὶ ὁ Pargoire ἐπίστευσαν, ἀλλ' ἀνάγονται εἰς τὸν ὑπὸ Συμεὼν τοῦ Μεταφράστου βίον, ὃν ἐκεῖνος ἐκ τοῦ δημώδους κειμένου τοῦ τρίτου διαδόχου τοῦ Αὔξεντιοῦ ὀσίου Βενδιδιανοῦ συναπήρτισε μετὰ στοιχείων εἰλημμένων καὶ ἐξ ἄλλων βιογραφιῶν ὀσίων ἀνδρῶν. Καὶ τοῦ Ψελλοῦ, εἶπε, τὸ ἔργον ὄχι μόνον τὸν Μεταφράστην εἶχεν ἀποκλειστικὴν πηγὴν, ἀλλὰ καὶ μὲ ὑπερβολὰς πολλὰς ἔχει διανθισθῆ, ὀφειλομένης ἴσως εἰς σκόπιμον προσπάθειαν τοῦ Πλατωνίζοντος μοναχοῦ. "Ἄν ὅμως ἱστορικὴν ἀξίαν δὲν ἔχη τὸ ἔργον τοῦ Ψελλοῦ, εἶναι ἐν τούτοις σημαντικὸν ὄχι μόνον ὡς δεῖγμα τοῦ ἐπιμελημένου ὕφους καὶ τῆς εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ῥητορείαν ἐπιδόσεως τοῦ Βυζαντινοῦ σοφοῦ, ἀλλὰ καὶ διότι μᾶς ἀποκαλύπτει πῶς οἱ Βυζαντινοὶ ἐκκλησιαστικοὶ ῥήτορες ἐπεξεργάζοντο τὴν παραδεδομένην ἱστορικὴν ὕλην, καὶ τοῦτο, διότι ἔχομεν τὸ εὐτύχημα νὰ κατέχομεν ἀναμφισβητήτως τὴν πηγὴν, ἣν εἶχεν ἀποκλειστικῶς ὑπ' ὄψιν του ὁ Ψελλός, ὅπερ δὲν συμβαίνει διὰ τοὺς πλείστους τῶν σφζομένων ἐκκλησιαστικῶν λόγων τῶν χρόνων ἐκείνων ¹⁾.

Συνεδρία 16^η τῆς 27^{ης} Ἰανουαρίου 1924.

Προεδρεία τοῦ τακτικοῦ προέδρου τῆς Ἑταιρείας κ. Π. Καλογεροπούλλου.

Ὁ ἑταῖρος κ. Ἰωάννης Βογιατζίδης ὠμίλησεν ἐπὶ τῇ βάσει ἀνεκδότου ἐγκωμίου περιεχομένου ἐν κώδικι, αἰῶνος ΙΕ', τῆς ἐν Καίρῳ πατριαρχικῆς βιβλιοθήκης. Τὸ ἐγκώμιον τοῦτο εἶχεν ἀντιγράψει ὁ Σπυρ. Λάμπρος, ἵνα περιληφθῆ ἐν τῇ μεγάλῃ αὐτοῦ συλλογῇ τῶν πηγῶν τῆς Παλαιολογείου ἱστορίας, φέρεται δὲ ἀνεπίγραφον καὶ ἀπευθύνεται εἰς ἀδελφὸν αὐτοκράτορα τῆς Κων/λεως ὑπ' ἀνωνύμου. Ὁ κ. Βογιατζίδης, ἐξ ἐσωτερικῶν ὀρμών τεκμηρίων, καθώρισε τίς εἶναι ὁ αὐτοκράτωρ οὗτος. Ἀπευθύνεται δηλαδὴ τὸ ἐγκώμιον πρὸς τὸν υἱὸν τοῦ αὐτοκράτορος Μανουὴλ Β' Παλαιολόγου (1391-1423), τὸν Ἰωάννην Η'. Παλαιολόγον, ὅστις κατ' ἀρχὰς μὲν συνεβασίλευσε μετὰ τοῦ πατρός του, ἀπὸ δὲ τοῦ 1423 ἤρξε μόνος.

Ἡ νέα αὕτη ἱστορικὴ πηγὴ, εἶπεν, ἐξαίρουμένων τῶν ἄλλων σημαντικωτάτων εἰδήσεων τῶν περιεχομένων ἐν αὐτῇ, εἶναι πολὺτιμος ἀπὸ τριῶν

¹⁾ Ὅρα καὶ Θεολογίας τόμ. 2 σελ. 352-357.

ἀπόψεων διὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ ἀνατειχισμοῦ τῆς Κων/λεως ἐπὶ Ἰωάννου τοῦ Η΄. Ἐνῶ δηλαδὴ αἱ ἄλλαι σύγχρονοι ἱστορικαὶ πηγαὶ οὐδὲν περὶ αὐτοῦ ἀναφέρουσι, γνωστὸς δ' ἦτο οὗτος μόνον ἕξ ἐπιγραφικῶν μνημείων, ἡ νέα πηγὴ διδάσκει α) περὶ ἐκβαθύνσεως τῶν τάφρων καὶ διωρύγων, αἵτινες εἶχον ὀρυχθῆ πρὸ χρόνων ἕξωθι τοῦ Λεοντείου τείχους τῶν Βλαχερνῶν, β) περὶ ἀνεγέρσεως τοῦ πύργου τῆς Βασιλικῆς πύλης, γ) περὶ ἀνεγέρσεως δύο ἐτέρων πύργων εἰς τὸ θαλάσσιον τεῖχος ἐν τῷ διαμερίσματι τοῦ Βλάγκα καὶ δ) περὶ ἐκβαθύνσεως τοῦ μόνου τότε σφζομένου νεωρίου τοῦ Κοντοσκαλίου ἐν τῇ θαλάσῃ τῆς Προποντίδος.

Δεύτερον ἡ νέα πηγὴ συμβάλλει εἰς τὴν λύσιν πολλῶν προβλημάτων σχετιζομένων μὲ τὴν τοπογραφίαν καὶ ἱστορίαν τῆς Κων/λεως, ὡς τοῦ περὶ τοῦ σχήματος καὶ τῆς χωρητικότητος τῶν νεωρίων τοῦ Βυζαντίου, τοῦ περὶ τάφρων καὶ διωρύγων τῶν χερσαίων τειχῶν, τοῦ περὶ βασιλικῶν πυλῶν κ.λ.π.

Τρίτον ἀπὸ πολιτικῆς ἀπόψεως εἶναι σημαντικὴ, διότι δι' αὐτῆς δυνάμεθα πλάνας ἐπικρατούσας τέως περὶ τῆς βασιλείας τῶν Παλαιολόγων, καὶ ἰδίᾳ Ἰωάννου Η΄, νὰ διαλύσωμεν, ἀποκαθιστῶντες τὴν ἱστορίαν εἰς τὴν ἀληθῆ αὐτῆς θέσιν.